

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Сумська філія
Кафедра гуманітарних дисциплін

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «Вступ до правових досліджень»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

081 Право (право)

за темою № 6 «Організація науково-дослідної роботи у закладі вищої
освіти»

Суми 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 р. №7

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023 р. №8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та
соціально-економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р. №7

Розглянуто на засіданні кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023 р. №2

Розробник:

Професор кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії ХНУВС, кандидат
історичних наук, старший науковий співробітник Надія ДЕМИДЕНКО

Рецензент:

Професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Харківського
національного університету внутрішніх справ, доктор філософських наук,
професор Олександр ТЯГЛО

Тема № 6 Організація науково-дослідної роботи у закладі вищої освіти

План лекції :

1. Суб'єкти наукової роботи і діяльності у закладі вищої освіти
2. Організація наукових досліджень у закладі вищої освіти

Рекомендована література:

Основна

1. Данильян О.Г., Дзьобань О.П., Організація та методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків : Право, 2017. 446 с.
URI: https://dut.edu.ua/uploads/1_2032_60626625.pdf
2. Кислий В.М. Організація наукових досліджень : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2011. 224с.
URI: https://www.youtube.com/watch?v=DXc_KyXdiU&t=9s

Додаткова

1. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень. Навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.
URI: https://shron1.chtyvo.org.ua/Burhu_Yurii/Metodolohiia_i_orhanizatsiia_naukov_ykh_doslidzhen.pdf
2. Методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб. С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
URI: http://libnet.com/book/118_Metodika_ta_organizaciya_naykovih_doslidjen_.html
3. Каламбет С.В., Іванов Ю.В., Півняк Ю.В. Методологія наукових досліджень: Навч. посіб. Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. 191 с.
URI: <https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2017/10/3-1.pdf>

Нормативно-правові акти:

1. Про наукову і науково-технічну діяльність: закон України від 26.11.2015р. № 848-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016, № 3, ст.25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
2. Про Національний фонд досліджень України : постанова Кабінету Міністрів України від 4 липня 2018 р. № 528 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України.
URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/528-2018-%D0%BF#n216>

Інформаційні ресурси в Інтернеті:.

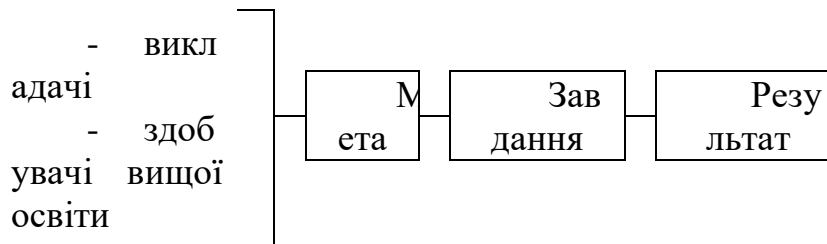
1. Інтернаука; видавничий дім. [сайт]. URI: <https://www.inter-nauka.com/ua/poleznaya-informatsiya/doi/>
2. Ліга: закон. [сайт]. URI: <https://ligazakon.net/>
3. Національна парламентська бібліотека України. [сайт]. URI: <http://www.nplu.org/>

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

1. Суб'єкти наукової роботи і діяльності у закладі вищої освіти

Наукова діяльність – це інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань. Основними її формами є фундаментальні та прикладні наукові дослідження.

Суб'єктами науково-дослідної роботи у навчальному закладі, як показує схема, є:

З вищенаведеної схеми випливає, що кожен із суб'єктів наукової роботи і діяльності у вищому навчальному закладі має перед собою певну визначену мету, відповідно до свого статусу, для реалізації якої мають бути поставлені відповідні завдання, і при закінченні передбаченого планового графіку виконання завдань суб'єкти науково-дослідної роботи отримують результат. Для студентів очікуваним результатом є одержання диплому про вищу освіту, Щодо викладачів, то вони також виступають суб'єктами наукової діяльності, здійснюючи дослідження необхідні для потреб навчального процесу, вони також можуть бути пошукувачами та здобувачами наукових ступенів.

Результативна діяльність суб'єктів науково-дослідної роботи засвідчується їхніми освітньо-професійними характеристиками.

Згідно із Законом України „Про вищу освіту”, **освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти** – це характеристика вищої освіти за ознаками сформованості знань, умінь та навичок особи, що забезпечують її здатність виконувати завдання та обов'язки (роботи) певного рівня професійної діяльності. Отже, кожному рівню суб'єкта науково-дослідної діяльності відповідає певна освітньо-кваліфікаційна характеристика, що є вираженням якісного змісту отриманих особою умінь, знань, навичок, інтелектуальних здібностей у певній науковій сфері. Так, наприклад, ОКХ магістра економічних наук – це сукупність спеціальних вмінь та знань, достатніх для виконання професійних завдань та обов'язків інноваційного характеру (ст.8 Закону України „Про вищу освіту”.

Освітньо-професійна характеристика (освітньо-кваліфікаційна характеристика)	
Наукова компонента (необхідна складова вищої освіти)	
Завдання	

- оволодіння загальнотеоретичними, загальноекономічними і соціальними науками;
- оволодіння сучасними науковими методами дослідження і комп'ютерними технологіями;
- оволодіння сучасними фаховими знаннями світового рівня;
- набуття трудових наукових навичок у застосуванні та впровадженні наукових результатів;

Поняття науки є неподільно пов'язане з поняттям освіти. Між ними простежується одночасно прямий та обернений зв'язок. З одного боку – наука продукує знання, а з іншого – освіта олюднює їх. Проте, етапу продукування знань в науці передують етап оволодіння науковцями базових знань та навичок, які дозволяють їм генерувати нові ідеї та здійснювати наукові інновації. Водночас функціонально процес виховання науковця та надання йому необхідних освітньо-кваліфікаційних характеристик покладений на освіту, а конкретніше – на вищу освіту, яка дозволяє спрямувати пошукову діяльність молодих науковців у певний напрям. Первинність науки чи освіти – питання дискусійне.

На сьогодні відомі 10 технологій, які приголомшили світ і вплинули на розвиток цивілізації за останні 50 років, зокрема, це Інтернет, Генна інженерія, Цифрова технологія створення і обробки зображень, Персональний комп'ютер, Космічні польоти і технології, Стільниковий телефонний зв'язок, Ядерна енергетика, Система електронних платежів, Роботи і системи штучного інтелекту, Трансплантація людських органів. Всі вони певною мірою обумовлені тісним взаємозв'язком науки і освіти і працею дослідників.

2. Організація наукових досліджень у закладі вищої освіти

Люба діяльність може здійснюватися і функціонувати за умови певної її організації як системи, що об'єднує в одне ціле, упорядковане певними механізмами взаємодії. Організація науково-дослідної роботи вузу визначається передусім його статусом, рівнем акредитації, матеріально-технічною базою, кадровим потенціалом тощо. Схематично організацію науково-дослідної роботи у вищому навчальному закладі можна показати наступним чином:

Отже, організаційно науково-дослідної роботи у вузах здійснює, як правило, окремий структурний підрозділ – науково-дослідна частина, до якої входять наукові, навчально-наукові, науково-дослідні та науково-виробничі інститути, центри, лабораторії тощо та бібліотеки. Їх діяльність може здійснюватися як на бюджетній так і контрактній засадах. Це адміністративна частина організації. Щодо функціональної – сюди належать безпосередні суб'єкти наукової діяльності, учасники науково-дослідної роботи, які безпосередньо працюють на кафедрах. Відповідно до ст.30 Закону України „Про вищу освіту” .....

Науково-педагогічні працівники – це вчені, які за основним місцем діяльності займаються професійною педагогічною та науковою або науково-

технічною діяльністю у вищих навчальних закладах та закладах післядипломної освіти III-IV рівнів акредитації.

Організовує наукову роботу студентів випускаюча кафедра, яка є базовим методичним центром по роботі з студентами. Для керівництва науковими дослідженнями вона призначає наукового керівника.

Виконання науково-дослідної роботи студентами передбачає вивчення основ наукових досліджень, зокрема поняття науки, методики наукових досліджень, самостійної роботи над літературними джерелами, плануванням та організацією наукового експерименту, обробки експериментальних даних.

Елементи наукового пошуку, відображені в курсових роботах (проектах) студентів, мають бути розширені у майбутній випускній кваліфікаційній роботі, а також у науковій тематиці відповідної кафедри.

Кожен студент під час навчальної та виробничої практики, крім загального завдання, передбаченого програмою практики, виконує відповідно до своєї спеціальності завдання дослідного характеру, які видає випускна кафедра. Виконання завдання відображається у окремому розділі звіту про проходження практики і може використовуватися в інших видах науково-дослідної роботи студентів, зокрема, у доповідях та інформаціях на семінарах, при написанні курсової і випускних бакалаврської чи магістерської робіт тощо.

Отже, організація науково-дослідної роботи у вищому навчальному закладі полягає в функціональному розмежуванні обов'язків певних структурних одиниць закладу освіти щодо наукової компоненти діяльності суб'єктів вищого навчального закладу, при цьому наявна чітка координація роботи всіх ланок на всіх рівнях.

1. Види і форми науково-дослідної роботи

За різними джерелами можна знайти різні класифікації видів та форм науково-дослідної роботи. Узагальнюючи їх можна сформулювати такі види науково-дослідної роботи:

- *Науково-дослідна компонента навчального процесу* – лекції, практичні і семінарські заняття, консультації, підготовка курсових і випускних кваліфікаційних робіт; В основному визначається Законом України „Про вищу освіту” за основними видами навчальних занять.

- *Самостійна науково-дослідна пошукова робота*. В цьому аспекті розглядаються пошукувачі та здобувачі, студенти старших курсів та науково-педагогічні працівники, що звичайно самостійно здійснюють наукові дослідження.

- *Науково-дослідна робота під науковим керівництвом*. Як, правило, вона здійснюється відповідно до планів науково-дослідних робіт, індивідуальних планів аспірантів і докторантів.

Вищенаведена класифікація виокремлює дані види науково-дослідної роботи за критерієм участі суб'єктів науково-дослідної роботи в процесі продукування наукових результатів та отримання студентами знань і навичок.

Форми науково-дослідної роботи можна виокремити на основі суб'єктів науково-дослідної роботи і напрямів їх роботи:

- **Здобувачі вищої освіти** реалізують напрями науково-дослідної роботи

через участь у гуртках, проблемних групах, конкурсах студентських наукових робіт, практику тощо;

- **Викладачі** реалізують наукові інтереси шляхом виконання розділу індивідуального плану наукової роботи, який складається щорічно і про виконання якого викладач звітує на засіданні кафедри. Крім того науково-педагогічні працівники беруть участь у роботі постійно діючих науково-методичних семінарів, наукових конференціях тощо. Відповідно до Закону України „Про вищу освіту”, викладач вузу здійснює навчальний процес у вищих навчальних закладах у таких формах як: навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи. В усіх цих формах присутня істотна наукова складова.

Таким чином, усі види і форми науково-дослідної роботи науково-педагогічних працівників, студентів, магістрів і аспірантів спрямовані на активізацію їх творчого мислення, застосування сучасних наукових методів у вирішенні конкретних ситуацій в економіці, що сприяє підвищенню якості підготовки спеціалістів для галузей господарства та кадрів науки.

Контрольні питання:

1. Хто є суб'єктами науково-дослідної діяльності у вищому навчальному закладі?
2. Що передбачає аналіз науково-дослідної діяльності закладу вищої освіти ?
3. Які основні завдання студентів при здійсненні науково-дослідної роботи?
5. Охарактеризуйте процес індивідуального планування науково-дослідної діяльності студента.
6. Які форми науково-дослідної роботи Ви знаєте?